

3371

۵۴

www.ketab.ir

فقه، قانون و اخلاق

پندها، پیشنهادها، روش شناسی

گروهی از اندیشمندان و پژوهشگران کشورهای اسلامی

مرکز تحقیقات اسلام و مجلس شورای اسلام

ر. شناسه	: کنفرانس بین‌المللی فقه، قانون و اخلاق (دومین : ۱۳۹۴ : قم)
عنوان و نام پدیدآور	: مجموعه مقالات کنفرانس بین‌المللی فقه، قانون و اخلاق / مولف گروهی از اندیشمندان و پژوهشگران کشورهای اسلامی؛ تهیه مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی.
موضوعات نشر	: قم: شمس مشاهیر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۶۱۲ ص.
شاب	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۸۹۹-۵-۸ ریال ۴۵۰۰۰۰
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: چاپنامه: ص. ۶۲۴.
موضوع	: قانون - اخلاق - کنگره‌ها
موضوع	: Law and ethics - Congresses
موضوع	: قانون نگذاشته (فقه) - کنگره‌ها
موضوع	: Legislation (Islamic law) - Congresses
موضوع	: اسلام و حقوق - کنگره
موضوع	: Congresses - Law & Islam
موضوع	: فقه - کنگره‌ها
موضوع	: Islamic law - Congresses
شناسه افزوده	: ایران. مجلس شورای اسلامی. مرکز تحقیقات اسلامی
رده بندی کنگره	: ۶/۷۹ ۱۳۹۴/۲۲۷
رده بندی دیویی	: ۱۱۲/۳۴۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۰۸۹۸۰۵

فقه، قانون و اخلاق

ایده‌ها، پیشنهادها، روش شناسی

مولف: گروهی از اندیشمندان و پژوهشگران کشورهای اسلامی

مترجمان:

تهیه: مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی

ناشر: شمس مشاهیر

نوبت چاپ: دوم/ ۱۳۹۷

شمارگان: ۵۰۰

بها: ۴۵۰۰۰۰ ریال

نشانی: قم، خیابان سمیه، خیابان شهید رجایی، پلاک ۷۸؛ صندوق پستی: ۳۷۱۵۸۱۶۴۴۱
تمامی حقوق برای مرکز تحقیقات اسلامی مجلس شورای اسلامی محفوظ است.

فهرست مطالب

۹	مقدمه
۱۱	محور اول: رابطه اخلاق و قانون
۱۳	اخلاق و حقوق - سبب‌گیری و اختلاف
۵۷	مبادی، قلمرو و زمینه‌های استنباط تقنین اخلاق
۷۹	درآمدی بر مقایسه نقش فقه و اخلاق در سبب‌گیری
۸۹	چشم‌انداز تعامل فقه، اخلاق و قانون
۱۲۵	اخلاق و قانون: مفاهیم و پرسش‌ها
۱۳۱	پیشینه تشریحی اخلاق در قرآن
۱۴۹	اخلاق اجتماعی در قرآن
۱۸۱	امکان‌سنجی تقنین در نظام مبتنی بر شریعت جامع
۱۹۰	تأثیر متقابل فقه و اخلاق
۲۴۳	محور دوم: تقنین اخلاق
	قانون صحیح خردمندانه غیر مخالف با نقل صریح (دیدگاه فقهی، حقوقی در
۲۴۵	خصوص احوال شخصیه)
۲۹۹	نقش اخلاق در شکل‌گیری قواعد حقوق بین‌الملل بشردوستانه

جایگاه اخلاق در قانون گذاری از دیدگاه فقه ۳۳۵

وجدان جمعی نیروی سازنده قانون اخلاقی ۳۵۷

اخلاق کاربردی اسلام در قانون گذاری با رویکرد فقهی ۳۸۱

چرایی و چگونگی تقنین اخلاق ۴۰۷

بررسی اخلاقی و انسانی در فقه اسلامی ۴۳۱

حقیقی کردن اخلاق، مفهوم و عرصه های آن ۴۶۷

جایگاه اخلاق در فرائد استنباط فقهی ۴۹۳

نقص در قانون بر نقش فقه و اخلاق در برطرف ساختن آن ۵۰۹

اهانت به ادیان و تقدسات دینی جرم شمرده شدن و امکان محاکمه در حقوق

بین الملل و فقه اسلامی ۵۴۳

محور سوم: اخلاق قانون ۵۷۷

اخلاق و احترام به قانون ۵۷۹

انعطاف پذیری قانون در مرحله تصویب و اجرا ۵۹۳

مقدمه

اخلاق بهترین سبیل انسانی است که همه‌ی حوزه‌های زندگی انسانی به آن نیازمند است. دامنه‌ی نیازمندی به اخلاق تا آنجا پیش می‌رود که حتی تدین به دین نیز بر اخلاق متوقف است؛ به این معنی که اگر فرد یا جامعه‌ای از اخلاق تهی باشد، واقعیت دین‌مداری او چیزی بیشتر از پرداختن به یک پویش ظاهری، فارغ از محتوا و فاقد معنا نیست.

نکته در خور توجه این که در مسائل اقتصادی، سیاسی و فرهنگی اجتماعی هر چه بیشتر شود، نیاز به اخلاق بیشتر می‌شود. و جامعه انسانی هر قدر به سمت یک جامعه‌ی جهانی حرکت کند، نیاز انسان به اخلاق و جهانی‌سازی اخلاق نیز بیشتر می‌گردد.

در چارچوب این روند، جامعه انسانی امروز به وضعیت رقیافته‌ای است که برخی کمبودها و خلأها وجود دارند که جز از طریق مراجعه به اخلاق قابل حل یا جبران نیستند. علایم و نشانه‌های پدیده مراجعه به اخلاق در برخی از کشورهای جهان امروز قابل مشاهده است. این مراجعه، عبارت از "طرح توصیه‌ی اخلاق" نیست، بلکه طرح اخلاق به شکل کاربردی و حقوقی است. به بیان دیگر پوشاندن لباس قانون و حقوق بر تن اخلاق و استفاده از اخلاق حقوقی در عرصه‌های اقتصادی، فرهنگی و... امروزه به صورت جدی محل توجه قرار گرفته است.

امروزه اخلاق از صرف قالب فردی و حاشیه‌ای در آمده و رنگ و بوی حقوقی و سازمانی نیز به خود گرفته است. باید اذعان کنیم که امروزه با مشکلات و مسائل بزرگ و بسیاری روبرو هستیم که در گذشته با آن مواجه نبودیم و ناگزیر باید به سمت "اخلاقی حقوقی شده" برای حل آن‌ها به پیش برویم.

۱۰. ❖ فقه، قانون و اخلاق (ایده‌ها، پیشنهادها، روش شناسی)

با توجه به این که اخلاق از مولفه های اصلی جامعه‌ی اسلامی است و متمیم آن هدف بعثت را تشکیل می‌دهد، باید دید که تقنین اخلاق تا چه اندازه در دامان فقه اسلامی می‌تواند پدید آید؟ آیا این مجال گسترده است یا محدود؟ آیا فقه اسلامی در این زمینه منعطف است؟ غیر منعطف؟ از حیث موضوع شناسی نیز باید دید که چه نسبتی میان اخلاق و ایده‌های اجتماعی برقرار است؟ موضوعی مهم فراگیر و کاربردی است.

رئیس مرکز تحقیقات اسلامی، مجلس شورای اسلامی، روز پنجشنبه ۷ خرداد ۱۳۹۴ برابر با ۹ شعبان ۱۴۳۶ در سالن همایش‌های بین‌المللی مرکز فقهی ائمه اطهار (ع) در شهر مقدس قم آغاز و با حضور جمعی از اندیشمندان برجسته - بر پایه فقه و حقوق اسلامی از کشورهای ایران، ترکیه، مصر، عراق، تونس، لبنان، مغرب و عمان؛ مدیر حوزه‌های علمیه، نمایندگان بیوت مراجع و فضلا و پیام آیت الله العظمی مکارم از جمله آغاز گردید. این کنفرانس با هدف ارائه تجربه‌ها، دیدگاه‌ها نظری و تبیین زیرساخت‌های علمی، رابطه اخلاق با تقنین اخلاق، امکان‌سنجی پشتیبانی فقه نسبت به تقنین اخلاق و قابلیت شناسایی با سه محور ۱. رابطه اخلاق و قانون ۲. تقنین اخلاق (تبدیل اخلاق به قانون) ۳. اخلاق قانون (ماهیت و مصداق‌ها) برگزار گردید. در این کنفرانس مقالاتی از سوی صاحب نظران داخلی و خارجی در سه محور فوق‌الذکر ارائه شد.

کتاب حاضر حاوی مجموعه مقالات ارائه شده در این کنفرانس است. امید است این اثر در تولید و ترویج محتوا و ادبیات علمی در ارتباط با نسبت فقه، اخلاق و قانون مؤثر افتد. همچنین ترجمه مقالات اثر حاضر توسط آقایان سید محمد کلامی، مهدی رندیه، ابوالفضل دیلمی، علی شیرعلی، امین عزیزی و سرکار خانم سهیلا سیفی صورت پذیرفته که بدین وسایط از ایشان قدردانی به عمل می‌آید.

احمد مبلغی

رئیس مرکز تحقیقات اسلامی

مجلس شورای اسلامی